

Mipango ya kibinafsi maalumu na ulezi wa watu wazima Karatasi ya ukweli (Swahili)

Katika karatasi hii ya ukweli

Karatasi hii ya ukweli inaelezea mipangilio ya kibinafsi maalumu na ulezi wa watu wazima katika Mkoa wa Kaskazini. Inafafanua hivi:

Nini maana ya mipango ya kibinafsi maalumu	Maamuzi ya ruhusa maalumu, maelezo ya malezi maalumu na wafanya maamuzi mbadala
Jinsi inavyohusiana na malezi ya watu wazima	Madhara ya amri ya ulezi, kupata nguvu za wakili na kufanya maamuzi

Nini maana ya mipango maalumu binafsi?

Mipango maalumu binafsi inaruhusu mtu kupanga kwa siku zijazo ambapo mahitaji yao ya afya, kifedha na maisha yanasikilizwa na kuheshimiwa. Inaongozwa na *Sheria Maalumu ya Mipango Binafsi ya 2013 (Advance Personal Planning Act 2013)*.

Mipango maalumu binafsi

Mipango maalumu wa kibinafsi ni hati ya kisheria ambayo inarekodi upendeleo wa kibinafsi na wa kifedha ikiwa wamepoteza uwezo wa kufanya maamuzi katika siku zijazo. Haichukui nafasi ya mapenzi yao na ni halali tu katika maisha yao.

Mipango maalumu wa binafsi:

- unaeleza jinsi unataka masuala yako binafsi na ya kifedha kushughulikiwa na wakati ujao
- haichukui nafasi ya wosiawako
- inachukua tu athari wakati unapoteza uwezo wa kufanya maamuzi
- inaweza kufutwa ('kupuuzwa') au kurekebishwa wakati wowote ikiwa una uwezo wa kisheria wa kufanya hivyo.

Mipango maalumu wa binafsi unarudiria uchukuaji nguvu wa wakili katika Mkoa wa Kaskazini.

- **i** Nguvu ya kudumu ya wakili haiwezi kuundwa tena katika Northern Territory. Lakini nguvu za kudumu zilizopo bado zipo halali, kama vile nguvu za Mkoa nyingiye.

Mipango unaweza kuwa na vyote au baadhi ya vifuatavyo:

- ruhusa ya maamuzi maalumu
- maelezo ya matunzo maalumu
- uchaguzi wa mfanya-maamuzi mbadala.

Ruhusa ya maamuzi maalumu

Uamuzi wa ridhaa ya mapema unakuwezesha kudhibiti kiwango na aina ya matibabu unayopata baadaye, ikiwa huwezi kufanya uamuzi mwenye.

Maamuzi ya ridhaa ya zamani yanafungwa kisheria, ambayo inamaanisha kwamba madaktari, walezi na wengine waamuzi wanapaswa kufuata.

Maelezo ya malezi maalumu

Maelezo maalumu ya ulezi hutoa mtazamo wako, matakwa na imani yako kama msingi wa jinsi unataka mtu akufanyie ikiwa wanafanya maamuzi kwa niaba yako siku zijazo.

Tofauti na ruhusa maalumu ya maamuzi, taarifa haijui nini watendaji wa uamuzi wanapaswa kuchukua, lakini utawapa uongozi wa jumla. Unayojumuisha ni juu yako.

Hata hivyo, kama ruhusa maalumu ya maamuzi, kama una uwezo wa kufanya maamuzi na kuweza kufanya hivyo, unaweza:

- kuamurisha mlezi wako au waamuzi wengine wasifanyie kazi maelezo yako
- kuondoa au kurekebisha taarifa yako wakati wowote.

Mfanya maamuzi mabadala

Mfanya maamuzi mabadala ni mtu mzima ambaye anaweza kufanya maamuzi kwa niaba yako wakati huwezi kufanya hivyo mwenyewe. Huyu anaweza kuwa mpenzi, mzazi, mtoto mzima, jamaa wa karibu, rafiki au mtu mwingine anayeaminika.

Unaweza kuteua wafanya maamuzi tofauti kwa maamuzi tofauti katika maelezo yako ya huduma maalumu. Jambo muhimu ni kuwaamini na wao kuweza kufanya kwa matakwa yako.

Inakuwaje kuhusu ulezi na mamlaka ya kudumu ya wakili?

NTCAT inafanya nini?

NTCAT inaweza kuteua mlezi ili kufanya maamuzi fulani kwa mtu mzima asiye na uwezo wa kufanya maamuzi ikiwa inaridhika kuwa hii inahitajika.

Ikiwa una mpango wa kibinafsi maalumu au umempa mtu nguvu ya kudumu ya wakili, Mahakama ya Serikali ya Mkoa wa Kaskazini ya Kiraia na Utawala (NTCAT) lazima izingatie hili wakati wa kuamua:

- ikiwa unahitaji mlezi
- ikiwa inapaswa kufanya amri ya ulezi
- ni maneno gani utaratibu wa ulezi unapaswa kuhusisha, ikiwa unahitaji mojawapo.

NTCAT haipaswi kufanya amri ya ulezi ambayo inatoa mamlaka ya mlezi kwa suala husika ikiwa mtu mwingine tayari ana mamlaka hayo chini ya mpango maalumu wa kibinafsi au nguvu ya kudumu ya wakili.

NTCAT pia ni idara pekee yenye mamlaka ya kubadili au kufuta mpango wa kibinafsi wa mapema, mbali na mtu mzima ambaye aliufanya.

Kitu gani walezi wanatakiwa kufanya

Mfanya maamuzi yeyote anayechaguliwa chini ya *Sheria Maalumu ya Mipango Binafsi ya 2013*, na chaguo lolote la ulezi chini ya *Sheria ya Ulezi ya NT ya Watu Wazima ya 2016* (*Guardianship of Adults Act 2016*), italindwa na ruhusa yako maalumu ya maamuzi au maelezo ya ulezi maalumu.

Hili ni kuhakikisha maamuzi, imani, maoni na matakwa yako yanaheshimiwa ikiwa uwezo wako wa kufanya maamuzi hauwezi kuharibika.

Ikiwa una Maelezo ya mapema ya ulezi na mlezi amechaguliwa, mlezi wako lazima atumie mamlaka yake ili atoe uamuzi kwenye kauli yako, hata kama haiko kwenye maslahi yako.

i Mfanya maamuzi anaweza kuachwa katika kutoa athari kwa taarifa katika hali ndogo. Tafadhali tazama sehemu ya 23 ya *Sheria Maalumu ya Mipango Binafsi*.

Inakuwaje kama NTCAT haijui kuhusu mpango wa kibinafsi wa mapema?

Ikiwa NTCAT haijui juu ya mpango wa kibinafsi wa mapema au nguvu ya kudumu ya wakili wakati inafanya utaratibu wa ulezi, uhalali wa amri utakuwa na utata.

Haraka iwezekanavyo baada ya mlezi au Msimamizi wa Umma kufahamu kuwa mpango wa mapema wa mtu binafsi au kuwepo kwa nguvu ya kudumu ya wakili, lazima waombe kwa NTCAT ili udhibiti wa uangalizi uhakikishwe tena.

i Tafadhali tazama kipengere cha 52 cha *Sheria ya Ulezi ya watu wazima* ili kujua zaidi.

Nyaraka muhimu

- *Sheria ya Ulezi ya NT ya Watu Wazima ya 2016* (*Guardianship of Adults Act 2016*)
- *Sheria Maalumu ya Mipango Binafsi ya 2013* (*Advance Personal Planning Act 2013*)
- *Sheria ya Mamlaka ya Wakili 1992* (*Powers of Attorney Act 1992*)
- Mwongozo wetu wa uelewaji wa ulezi (mwongozo wetu *Understanding guardianship*)

Kama una swali lolote, tafadhali wasiliana nasi:

1800 810 979

public.guardian@nt.gov.au

www.publicguardian.nt.gov.au